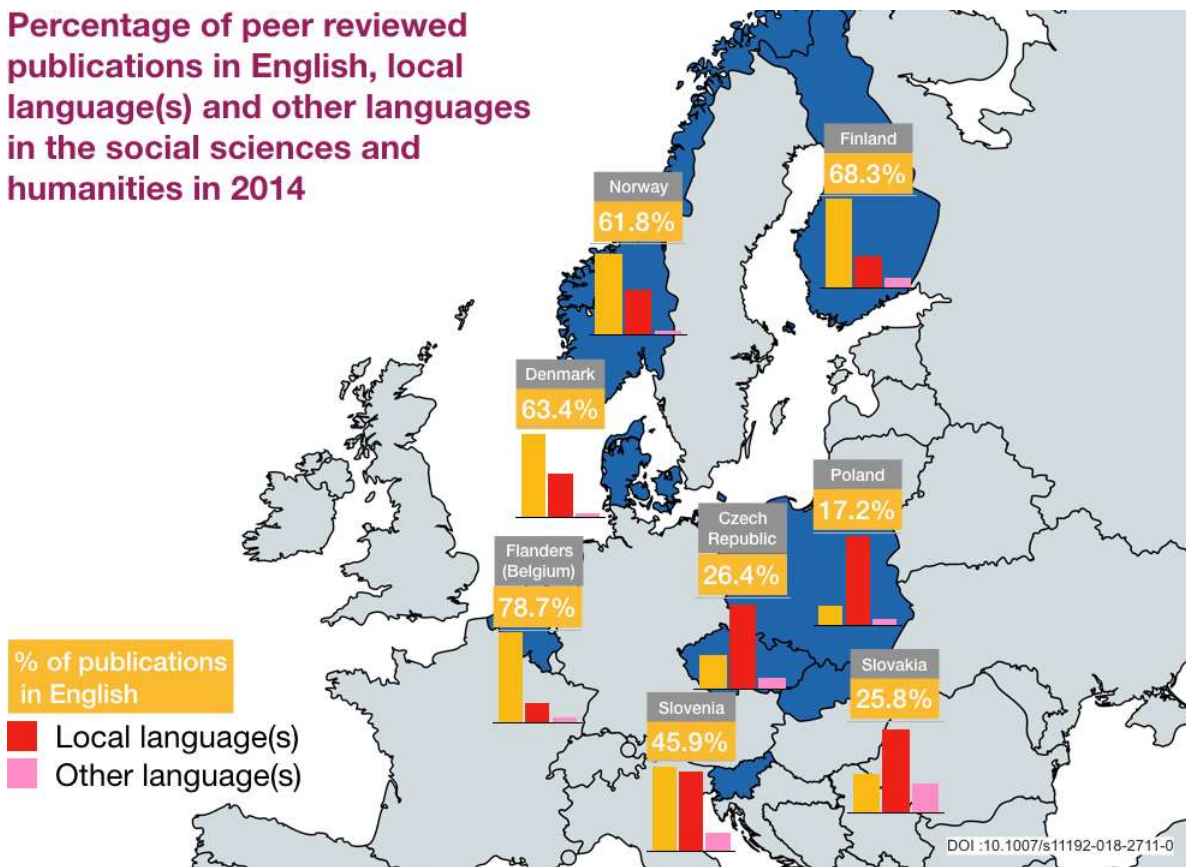

Uravnotežena večjezičnost v znanstvenem komuniciranju

Percentage of peer reviewed publications in English, local language(s) and other languages in the social sciences and humanities in 2014

Večjezičnost v znanstvenem komuniciranju je potrebna. Prispeva pri upravljanju strategij za internacionalizacijo in raziskovalno odličnost, za strateško povečanje družbene pomembnosti znanosti ter družbene participacije v znanosti.¹ Uravnotežena večjezičnost vključuje različne namene komunikacije na različnih raziskovalnih področjih. Zato bi morali vsi jeziki opravljati komunikacijsko funkcijo v znanosti celostno, brez izključevanja ali prednostnih nalog. Oblikovalci politik, vodje, univerze, raziskovalne ustanove, financerji raziskovanja, knjižnice in raziskovalci so vabljeni, da podpišejo Helsinško pobudo za spodbujanje večjezičnosti v znanstvenem sporočanju (www.helsinki-initiative.org).

¹ Sivertsen, G. (2018) 'Balanced multilingualism in science', *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 40, <http://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.40.25>; and Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölönen, J. et al. (2018), 'Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries', *Scientometrics*, 116: 463, <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2711-0>. This text is distributed under the terms of the Creative Commons CC BY license, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original works are properly cited.

Večjezičnost je mednarodni način komuniciranja v znanosti

Raziskovalna politika, sistemi vrednotenja in financiranja morajo uravnotežiti mednarodno odličnost z lokalno relevantnostjo raziskav. Angleščina vse bolj postaja mednarodni znanstveni jezik celo na različnih področjih družboslovja in humanistike. Drugi jeziki v znanosti, v mednarodni komunikaciji počasi izgubljajo vlogo znanstvenega jezika. Poleg tega je naloga znanost posredovanje znanstvenih rezultatov različnim članom družbe, zato se pri svojem vsakodnevem delu obravnava, financira, organizira, izvaja, posreduje, interpretira, uporablja in poučuje v določenih družbenih in kulturnih kontekstih. V teh kontekstih se na znanstvenem področju govori in piše v različnih jezikih.

Vloga jezika v znanstvenem komuniciranju zlahka postane nevidna na mednarodni ravni v procesih združevanja, oblikovanja in izvajanja raziskovalne politike. Angleščina kot skupni mednarodni jezik se zdi nujna za doseganje ciljev izmenjave znanja, na primer znotraj EU, kjer obstaja enoten „trg“ znanja, raziskav in inovacij, ter za uveljavljanje in podporo odličnosti med državami. To so upravičeni razlogi za skrb na področju javne politike. Kljub temu se na evropski ravni vse bolj prednostno obravnavajo tudi drugi cilji politike. Odgovorne raziskave in inovacije (Responsible Research and Innovation - RRI) „... vključujejo, da družbeni akterji (raziskovalci, državljani, oblikovalci politik, podjetja, organizacije tretjega sektorja itd.) sodelujejo v celotnem procesu raziskav in inovacij, da bi bolje uskladili proces in njegove rezultate z vrednotami, potrebami in pričakovanji družbe.“ Cilj programa Evropske odprte znanosti (European Open Science) je omogočiti lažji dostop do znanstvenih rezultatov, kar vključuje tudi državljansko znanost (Citizen Science): „... zmožnost javnosti, da razume znanost in sodeluje z znanstveniki“. Za uresničevanje omenjenih ciljev v družbi, družbene odgovornosti znanosti mora biti znanost večjezična.

Raziskovalna politika pogosto poudarja pomen mednarodne konkurence med državami, institucijami in raziskovalci. V skladu s tem na procese vrednotenja in financiranja pogosto vplivajo merila mainstreamovskega vrednotenja raziskav, kjer so vzpostavljeni postopki za izbiro in spodbujanje objavljanja v najbolj vplivnih revijah angleškega jezika, ki jih pokrivajo indeksi komercialnih citatov, zlasti Web of Science (WoS) in Scopus. Več bibliometričnih študij kaže, da te podatkovne baze predstavljajo osiromašeno sliko večjezičnosti v znanstvenem komuniciranju. Manjšo vrednost, če sploh, se pripisuje večjezični in multimedijski komunikaciji.

Države se zelo razlikujejo glede jezikov, ki se uporabljajo v znanstvenem komuniciranju. Toda večjezičnost ima povsod pomembno vlogo, zlasti v družboslovju in humanistiki. Nedavna študija, v kateri so primerjali vzorce objav v osmih evropskih državah, kaže, da nordijske in zahodnoevropske države ustvarjajo precej večji delež angleških recenziranih publikacij kot države srednje in vzhodne Evrope. V državah srednje in vzhodne Evrope je večina publikacij v nacionalnih jezikih. Glede na to, bi morale biti politike internacionalizacije uravnotežene ne le z vidika družbenih odgovornosti, temveč tudi z ustreznim upoštevanjem nacionalnega konteksta. V zahodnih in severnoevropskih državah imajo raziskave potencial za večjo družbeno korist, če se znanstveni rezultati objavljajo v nacionalnih jezikih poleg angleščine. V državah srednje in vzhodne Evrope imajo raziskave potencial za preseganje geografskih meja, če se rezultati predstavljajo mednarodnim strokovnjakom, poleg predstavitve nacionalnemu občestvu.

Poziv k priznavanju prave vrednosti večjezičnosti

Od mednarodnih in nacionalnih oblikovalcev raziskovalne politike, sistemov vrednotenja in financiranja je odvisno, da v celoti priznajo vrednost večjezičnosti v znanstvenem komuniciranju, da bi spodbudili večje

ravnotežje med zahtevami mednarodne odličnosti in lokalnim pomenom raziskav. Razširjanje raziskovalnega znanja izven akademskih krogov predstavlja pomembno pot do družbenega vpliva na vseh področjih. V družboslovju in humanistiki veliko izvernih raziskav obravnava lokalno relevantne teme, osredotočene na poseben nacionalni jezik, dediščino, kulturo in družbo. Raziskave, ki so objavljene v drugih jezikih razen angleščine, so lahko mednarodne in izpolnjujejo standarde odličnosti. Vrednost založništva v nacionalnem jeziku in družbene interakcije je treba priznati tako v smislu metrično usmerjenih in strokovno zasnovanih sistemov vrednotenja kot tudi postopkov financiranja. To vključuje sisteme financiranja raziskav, ki temeljijo na uspešnosti, raziskovalne ocene, modele notranjega financiranja raziskovalnih organizacij, odločitve o zaposlovanju, promociji in financiranju ter financiranje mednarodnih in nacionalnih projektov.

Za vzdrževanje uravnoveženega pristopa k večjezičnosti je potrebna zdrava infrastruktura za izdajanje nacionalnih jezikov. Družbeni in kulturni kontekst nacionalnih jezikovnih revij je edinstven in ga ni mogoče zlahka nadomestiti z objavami kanali, objavljenimi v drugih državah, kaj šele pri mednarodnih platformah. Poleg sporočanja rezultatov raziskav lokalnim občinstvom tudi nacionalne revije podpirajo lokalne raziskovalne skupnosti. Zlasti v manjših državah je trg za objavlanje nacionalnih jezikov premajhen, da bi se komercialni založniki vključili. Zato nacionalne revije pogosto niso dobičkonosne in jih objavljajo raziskovalne ustanove ali učene družbe. Morda ne bodo mogli preiti na model objavlanja odprtega dostopa, ne da bi izgubili dohodek iz naročin in članarin. Njihov prehod na odprt dostop potrebuje ustrezne vire za ohranjanje visokih standardov medsebojnega pregleda in integriteto raziskav pri objavi nacionalnega jezika. Ta prehod mora prav tako spodbujati večjezičnost, ki omogoča odprti znanosti, da izpolni svoj cilj zagotavljanja enakega dostopa do raziskanega znanja.

Uravnovežena večjezičnost kot raziskovalna in politična strategija

Ob zaključku, raziskave mednarodne, toda večjezičnost ohranja lokalno relevantne raziskave in ustvarja družbene učinke. Mednarodne in nacionalne raziskovalne politike in sistemi ocenjevanja morajo podpirati večje ravnotežje med zahtevami mednarodne odličnosti in lokalno relevantnostjo raziskav. Uravnovežena večjezičnost vključuje različne namene komunikacije na različnih raziskovalnih področjih. Zato bi morali vsi jeziki opravljati komunikacijsko funkcijo v znanosti celostno, brez izključevanja ali prednostnih nalog. Boj za priznanje, promocijo in podporo jezikom lokalnih publikacij poteka predvsem na nacionalni ravni, toda večjezičnost v znanstvenem komuniciranju je mednarodna skrb.

Vsi podpisniki Helsinške pobude o večjezičnosti v znanstvenem sporočanju (www.helsinki-initiative.org) podpirajo naslednja priporočila, ki jih bodo sprejeli oblikovalci politik, vodje, univerze, raziskovalne ustanove, raziskovalci, knjižnice in raziskovalci:

1. Podpirati razširjanje rezultatov raziskav v polno korist družbe.

- Zagotoviti, da so raziskovalci zaslužni za razširjanje rezultatov raziskav zunaj akademskih krogov in za interakcijo z dediščino, kulturo in družbo.
- Poskrbite, da bo enakopraven dostop do raziskanega znanja zagotovljen v različnih jezikih.

2. Zaščita nacionalnih infrastruktur za objavo lokalnih raziskav.

- Poskrbite, da imajo neprofitne knjige in založniki dovolj sredstev in podporo, ki je potrebna za vzdrževanje visokih standardov nadzora kakovosti in raziskovalne integritete.

- Poskrbite, da bodo nacionalni časopisi in založniki zaščiteni pri prehodu na odprt dostop.

3. Spodbujanje jezikovne raznolikosti pri ocenjevanju, evalvaciji in financiranju raziskav.

- Zagotoviti, da se v procesu vrednotenja na strokovni ravni vrednotijo visokokakovostne raziskave, ne glede na jezik objavljanja ali kanal objavljanja.
- Zagotovite, da se pri uporabi sistemov, ki temeljijo na metriki, ustrezno upoštevajo publikacije v revijah in knjigah v vseh jezikih.

Helsinško pobudo o večjezičnosti v znanstvenem komuniciranju so pripravile Zveza finskih učenih družb (Federation of Finnish Learned Societies - TSV), Odbor za informiranje javnosti (Committee for Public Information - TJNK), Finsko združenje za znanstveno založništvo (the Finnish Association for Scholarly Publishing), Univerze Norveške (Universities Norway - UHR) in Evropska mreža COST akcija za "Vrednotenje raziskav v družboslovju in humanistiki" (ENRESSH).

Translation: Andreja Istenič Starčič